

Bibliografia

- Abdelfattah L., Deponte D., Fossa G., 2022, *The 15-minute City: Interpreting the Model to Bring out Urban Resiliencies*. Transportation Research Procedia, 60: 330-337.
- Abraham A., 2015, *A New Nature. 9, Architectural Conditions Between Liquid and Solid*. Lars Muller, Zurych.
- Ahad M. A., Paiva S., Tripathi G., Feroz N., 2020, *Enabling Technologies and Sustainable Smart Cities*. Sustainable Cities and Society, 61(March), 102301, [<https://doi.org/10.1016/j.scs.2020.102301>].
- Alford J., Head B. W., 2017, *Wicked and Less Wicked Problems: A Typology and a Contingency Framework*. Policy and Society, [<https://doi.org/10.1080/14494035.2017.1361634>].
- Alonso W., 1973, *Urban Zero Population Growth*. "Daedalus", t. 102: 191-206.
- Ambarwati L., Verhaeghe R., Pel A. J., van Arem B., 2014, *Investigating the Effects of Improving Public Transport System Linkage to Spatial Strategy on Controlling Urban Sprawl: Evidence from Surabaya City, Indonesia*. WIT Transactions on the Built Environment, t. 138, 653-668.
- Angeon V., 2008, *L'explication du role des relations sociales dans les mecanismes de developpement territorial* Revue. d'Economie Regionale et Urbaine, nr 2: 237-250.
- Ashworth G., 2015, *Planowanie dziedzictwa*. Tłum. M. Duda-Gryc, Międzynarodowe Centrum Kultury, Kraków.
- Babalik-Sutcliffe E., 2002, *Urban Rail Systems: Analysis of the Factors behind Success*. Transport Reviews, 22 (4), 415-445.
- Baccarne B., Mechant P., Schuurman D., Colpaert P., De Marez L., 2014, *Urban Socio-technical Innovations with and by Citizens*. Interdisciplinary Studies Journal, 3(4): 143-156.
- Baja S., Chapman D. M., Dragovich D., 2007, *Spatial Based Compromise Programming for Multiple Criteria Decision Making in Land Use Planning*. Environmental Modeling & Assessment, 12: 171-184.
- Baker M., Coaffee J., Sherriff G., 2007, *Achieving Successful Participation in the New UK Spatial Planning System*. Planning, Practice & Research, 22(1): 79-93.
- Banaszuk P., J. Tokajuk (red.), 2017, *Problemy planowania przestrzennego*. Podlaskie Forum Urbanistów 2012-2016, Białystok, [<https://pb.edu.pl/oficyna-wydawnicza/wp-content/uploads/sites/4/2017/11/red-Tokajuk-Banaszuk-internet.pdf>].
- Banet K. A., Rogala S., 2016, *Znaczenie współpracy miast i gmin w kreowaniu efektywnych systemów transportowych w odpowiedzi na zjawisko urban sprawl*. Prace Naukowe UE we Wrocławiu, 443, 23-32.
- Banister D., 2008, *The Sustainable Mobility Paradigm*. Transport Policy, 15: 73-80.
- Barczyk S., 2010, *Przedsiębiorczy samorząd i jego instytucje*. AE w Katowicach, Katowice.
- Baron M., Ochojski A., 2013, *Wykorzystanie modeli analizy gry aktorów w lokalnej polityce przemysłów kreatywnych*, [w:] *Rozwój gospodarki kreatywnej na obszarach metropolitalnych*, A. Klasik (red.). UE w Katowicach, Katowice: 46-66.

- Bartłomiejczyk M., Połom M. (red.), 2011, *Determinants of Functioning of Trolleybus Transport in Selected Cities of the European Union*. Uniwersytet Gdański. Gdańsk.
- Bartłomiejczyk M., Goliszek S., Połom M., 2016, *Innowacyjne rozwiązania szansą rozwoju systemów transportu trolejbusowego na przykładzie Gdyni i Lublina*. Acta Sci. Pol., Administratio Locorum, 15(4), 2016: 7-25.
- Bartoszek A., 2012, *Interwencja socjalna z perspektywy praktyk organizacyjnych i współpracy z instytucjami wsparcia społecznego w Katowicach w opinii pracowników MOPS-u*, [w:] *Instytucje wsparcia a monitoring problemów społecznych w Katowicach. Księga dobrych praktyk*, A. Bartoszek et al. (red.). Wyd. Elamed, Katowice: 149-201.
- Bauman Z., 2007, *Liquid Times. Living in an Age of Uncertainty*. Polity Press, Cambridge.
- Bauman Z., Kunz T., 2006, *Płynna nowoczesność*. Wyd. Literackie, Kraków.
- Bąk A. et al., 2022, *Schemat metropolitalnego systemu przyrodniczego wraz z rekomendacjami jego rozwoju*. IRMiR, Kraków.
- Beck U., 2007, *Społeczeństwo ryzyka. W drodze do innej nowoczesności*. Ruch Filozoficzny, 1(1), Warszawa.
- Beirão G., Sarsfield Cabral J. A., 2007, *Understanding Attitudes towards Public Transport and Private Car: A Qualitative Study*. Transport Policy, 14: 478-489.
- Bernacka R., Nowak E., Riedel R., 2008, *Profile kulturowe i aksjologiczne polskich wyborców*. Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin, t. XXI, Sectio J:11-28.
- Bernié-Boissard C., 2008, *Des mots qui font la ville*. La Dispute ed. Paris.
- Berry J. W., 1980, *Acculturation as Varieties of Adaptation*, [w:] *Acculturation: Theory, Modes and Some New Findings*, A. Padilla (red.). Westview Press: 9-25.
- Bibri S. E., Krogstie J., 2017, *Smart Sustainable Cities of the Future: An Extensive Interdisciplinary Literature Review*. Sustainable Cities and Society, 31: 183-212, [<https://doi.org/10.1016/j.scs.2017.02.016>].
- Bierwiazonek K., 2013, *Wokół tożsamości przestrzennej mieszkańców województwa śląskiego*. Górnos Śląskie Studia Socjologiczne, Seria Nowa, 4: 15-28.
- Bierwiazonek K., Dymnicka M., Kajdanek K., Nawrocki T., 2017, *Miasto, przestrzeń, tożsamość. Studium trzech miast: Gdańsk, Gliwice, Wrocław*. Scholar, Warszawa.
- Biskup B., 2020, *Portret wyborców AD 2019. Zmiany w preferencjach elektoratów partyjnych w Polsce*. Studia Politologiczne: 55.
- Bolgherini S., 2011, *Local Government and Inter-municipal Cooperation in Italy and Germany*. Politische Italien-Forschung, Occasional Papers, 12.
- Boonstra B., Boelens L., 2011, *Self-organization in Urban Development: Towards a New Perspective on Spatial Planning*. Urban Research & Practice, 4(2): 99-122.
- Borowiec S., 2017, *Górnos Śląsko-Zagłębiowska Metropolia – nazwa długa i trudna do wymówienia*. „Wspólnota. Pismo Samorządu Terytorialnego”, nr 11/1225.
- Boryczka E., 2016, *Partycypacja społeczna. EkoMiasto# Społeczeństwo. Zrównoważony, inteligentny i partycypacyjny rozwój miasta*: 115-136.
- Borzaga C., Defourny J., 2001, *Conclusions. Social Enterprises in Europe: A Diversity of Initiatives and Prospects*, [w:] *The Emergence of Social*, C. Borzaga, J. Defourny (red.). Enterprise, London and New York, Routledge: 350-370.
- Branden T., Evers A., Cattacin S., Zimmer A., 2016, *The Good, the Bad and the Ugly in Social Innovation*. Social innovations in the urban context: 303.
- Brenner N., 1999, *Globalization as Reterritorialization: the Re-scaling of Urban Governance in the European Union*. Urban Studies, 36, 3: 431-51.
- Brenner N., 2009, *Open Questions on State Rescaling*. Cambridge Journal of Regions, Economy and Society, 2(1): 123-139.

- Brundtland G. H., 1987, *Our Common Future*. Oxford University Press.
- Bryniarska Z., 2018, *Interchanges as a Key Element of Competitive Sustainable Public Transport in Urban Areas*. *Advances in Intelligent Systems and Computing*, t. 631: 112-123.
- Bulkeley H., Castán Broto V., 2013, *Government by Experiment? Global Cities and the Governing of Climate Change*. *Transactions of the institute of British geographers*, 38(3): 361-375.
- Bulkeley H., Coenen L., Frantzeskaki N., Hartmann C., Kronsell A., Mai L., Palgan Y. V., 2016, *Urban Living Labs: Governing Urban Sustainability Transitions*. *Current Opinion. Environmental Sustainability*, 22: 13-17.
- Bylund J., Riegler J., Wrangsten C., 2020, *Are Urban Living Labs the New Normal in Co-creating Places?* *Political Science, Culture and Territory*.
- Calvino I., 2002, *Niewidzialne miasta*. Grupa Wyd. Foksal, Warszawa.
- Camagni R., 1999, *La ville comme Milieu: de l'application de l'approche GREMI a` l'évolution urbaine*. *Revue d'Economie Re'gionale et Urbaine*, 3: 591-606.
- Camagni R., 2016a, *Afterthoughts on Urban Economic Theory and Its Focus*. *Investigaciones Regionales, Journal of Regional Research*, 36: 87-105.
- Camagni R., 2016b, *Towards Creativity-oriented Innovation Policies Based on a Hermeneutic Approach to the Knowledge-space Nexus*, [w:] *Knowledge-creating Milieus in Europe: Firms, Cities, Territories*, A. Cusinato, A. Philippopoulos-Mihalopoulos (red.). Berlin, Springer: 341-358.
- Caragliu A., Del Bo Ch., Nijkamp P., 2011, *Smart Cities in Europe*. *Journal of Urban Technology*, t. 18: 65-82.
- CBOS, 2020, *Praca obcokrajowców w Polsce*, Komunikat z Badań, nr 5/2020, Warszawa.
- Chronéer D., Ståhlbröst A., Habibipour A., 2018, *Towards a Unified Definition of Urban Living Labs*. The ISPIM Innovation Conference: *Innovation, the Name of the Game, Stockholm, Sweden* on 17-20 June 2018. International Society for Professional Innovation Management (ISPIM).
- Chronéer D., Ståhlbröst A., Habibipour A., 2019, *Urban Living Labs: Towards an Integrated Understanding of Their Key Components*. *Technology Innovation Management Review*, 9(3).
- Cities of the Future: Planning for the Needs of Next Generation City Dwellers*, 2018, Commonwealth Bank of Australia.
- Cieszewska A. 2019, *Zielone pierścienie miast*. Wyd. Akademickie SEDNO, Warszawa.
- Clément G., 2016, *Manifest trzeciego krajobrazu*, tłum. Marta Turnau, za: Clément G. *Manifeste du Tiers paysage*. Saint Germain sur Ille: Éditions du commun.
- Colletis-Wahl K., 2008, *Micro-institutions: quelles lectures des dynamiques territoriales?* *Revue d'Economie Regionale et Urbaine*, nr 2: 251-264.
- Colletis-Wahl K., Peyrache-Gadeau V., Serrate B., 2008, *Introduction generale. La dynamiques territoriales: quelles nouveautés?* *Revue d'Economie Regionale et Urbaine*, nr 2: 147-157.
- Conklin J., 2006, *Wicked Problems and Social Complexity*. *Dialogue Mapping: Building Shared Understanding of Wicked Problems*, [<https://doi.org/10.1016/j.jacr.2013.08.013>].
- Corner J. (red.), 2003, *Recovering Landscape: Essays in Contemporary Landscape Architecture*. Princeton Architectural Press, Nowy Jork.
- Crevoisier O., Maillat D., 1991, *Milieu, Industrial Organization and Territorial Production Systems: towards a New Theory of Spatial Development*, [w:] *Innovation Networks: Spatial Perspective*, R. Camagni (red.). Belhaven Press, London, New York: 13-34.
- Crevoisier O., Pecqueur B., Peyrache-Gadeau V., Serrate B., 2008, *Conclusion: Dynamiques territoriales: Quels Chantiers de recherche?* *Revue d'Economie Regionale et Urbaine*, nr 2: 265-268.

- Curry N., 2012, *Community Participation in Spatial Planning: Exploring Relationships between Professional and Lay Stakeholders*. Local Government Studies, 38(3): 345-366.
- Curulli I., 1997, *Landscape is a Landscape*. Berlage cahiers 5, Studio '95'96, 010 Publishers, Amsterdam.
- Cusinato A., 2007, *L'interpretazione della città nell'economia urbana*. Scienze Regionali, Italian Journal of Regional Science, 7(3): 67-82.
- Czarnota-Bojarska J., 2010, *Dopasowanie człowiek-organizacja i tożsamość organizacyjna*. Scholar, Warszawa.
- Czekiel-Świtalska E., 2012, *Konsultacje społeczne w planowaniu miejscowym – wybrane zagadnienia*. Przestrzeń i Forma, (17): 325-338.
- Danielewicz J., Markowski T., 2008, *Zarządzanie w obszarze metropolitalnym – podejście instytucjonalne*, [w:] *O nowy kształt badań regionalnych w geografii i gospodarce przestrzennej*, T., Strykiewicz, T. Czyż (red.). Biuletyn KPZK PAN, z. 237: 73-103.
- Daviter F., 2017, *Coping, Taming or Solving: Alternative Approaches to the Governance of Wicked Problems*. Policy Studies, 38(6), [<https://doi.org/10.1080/01442872.2017.1384543>].
- Deakin M., (red.), 2014, *Smart Cities. Governing, Modelling and Analysing the Transition*. Routledge, London – New York.
- Deliverable D.T1.1.1, 2020, *Methodology of Selection of Spots for Urban Environmental Acupuncture* (UEA). Final version, 01.2020, [<https://www.interreg-central.eu/Content.Node/SALUTE4CE/SALUTE4CE-D.T1.1.1-VERSION-final-31.01.2020.pdf>], dostęp: 09.11.2022].
- Deliverable D.T1.2.1, 2020, *Report on principles for selection of interventions*. Deliverable D.T1.2.1, final version, 08.2020, [<https://www.interreg-central.eu/Content.Node/SALUTE4CE/SALUTE4CE-D.T1.2.1-FINAL-202008110.pdf>], dostęp: 09.11.2022].
- Domański R., 2000, *Miasto innowacyjne*. Studia KPZK PAN, t. CIX, Warszawa.
- Domiński J., Konecka-Szydłowska B., 2012, *Social Capital in the Poznań Agglomeration*. Bulletin of Geography, Socio-economic Series, 18: 5-14.
- Dover J. W., 2015, *Green Infrastructure, Incorporating Plants and Enhancing Biodiversity in Building and Urban Environment*. Earthscan from Routledge, Oxon, USA.
- Duany A., Talen E., 2002, *Transect Planning*. APA Journal, t. 68, nr. 3, [https://www.researchgate.net/publication/235360229_Transect_Planning], dostęp: 23.03.2023].
- Dudzińska A., 2016, *Korupcjogenna nierozliczalność elit. O książkach Janine Wedel*. „Kultura i Społeczeństwo”, nr 3:165-181.
- Dvouletý O., Blažková I., Potluka O., 2021, *Estimating the Effects of Public Subsidies on the Performance of Supported Enterprises across Firm Sizes*. Research Evaluation, 30(3): 290-313.
- Dymnicka M., 2022, *Recenzja rozprawy doktorskiej pt.: „Konstruowanie metropolii. Pomiędzy instytucją a przestrzenią społecznej narracji – przypadek Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii”*. Politechnika Gdańska, Gdańsk.
- Dymnicka M., Parteka T., 2010, *Wytwarzanie przestrzeni metropolitalnej Trójmiasta*. Studia Socjologiczne, 3, 198: 179-202.
- Dyraga A., 2012, *Kierunki przemian poprzemysłowych terenów zieleni urządzonej w aglomeracji górnośląskiej*. Praca doktorska (promotor K. Gasidło), Politechnika Śląska, Gliwice.
- Dyraga A., 2014, *Potencjał poprzemysłowych terenów zieleni urządzonej przy tworzeniu planu zielonej infrastruktury dla Aglomeracji Górnośląskiej*, [w:] *Zielona infrastruktura miasta*, A. Pancewicz (red.). Wyd. Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- Eklund N., 2018, *Citizens' Views on Governance in Two Swedish City-regions*. Journal of Urban Affairs, 40, 1: 117-129.
- Energy Policy: General Principles, 2022, [<https://www.europarl.europa.eu/>], dostęp 28.03.2023].

- Europejski Zielony Ład*, 2019, [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_pl].
- Evans J., 2011, *Resilience, Ecology and Adaptation in the Experimental City*. Transactions of the Institute of British Geographers, 36(2): 223-237.
- Evans J., 2016, *Trials and Tribulations: Problematizing the City through/as Urban Experimentation*. Geography Compass, 10(10): 429-443.
- Faludi A., 2010, *Cohesion, Coherence, Cooperation: European Spatial Planning Coming of Age?* Routledge.
- Figenbaum E., Assum T., Kolbenstvedt M., 2015, *Electromobility in Norway: Experiences and Opportunities*. Research in Transportation Economics, 50: 29-38.
- Flis J., 2018, *Głos preferencyjny w wyborach do sejmu*, [w:] *Atlas wyborczy Polski*, M. Kowalski, P. Śleszyński (red.). IGZP PAN, Warszawa: 319-326.
- Florida R., 2002, *The Rise of the Creative Class. And How It's Transforming Work, Leisure and Everyday Life*. Basic Books, New York.
- Freeman R. E., 1984, *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Pitman, Boston.
- Furcade C., 2008, *Des dynamiques territorialisées novatrices: le cas des PME agro-alimentaires*. Revue d'Economie Regionale et Urbaine, nr 2: 193-210.
- Gallo M., Marinelli M., 2020, *Sustainable Mobility: A Review of Possible Actions and Policies*. Sustainability, 12(18).
- Gasidło K., Klasik A. et al., 2020, *Marka i wizerunek miast. Doświadczenia miast śląskich*. Studia KPZK PAN, t. 6/198, Warszawa.
- Gasidło K., Wyrzykowska A., 2022, *Tereny pogórniczne w dokumentach strategicznych miast Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii*. Builder Science, t. 305, nr 12.
- Gawron G., Rojek-Adamek P., 2011, *Europejskie szlaki – śląskie drogi. Trendy rozwojowe Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii „Silesia”: raport z badań*. Wyd. Śląskie i Wyd. Naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Nauk Społecznych im. ks. E. Szramka, Tychy.
- Gawroński H. (red.), 2021, *Zarządzanie strategiczne w samorządach lokalnych*. Wolters Kluwer Polska.
- Gärling T., Schuitema G., 2007, *Travel Demand Management Targeting Reduced Private Car Use: Effectiveness, Public Acceptability and Political Feasibility*. Journal of Social Issues, 63(1): 139-153.
- Gehl J., 2014, *Miasta dla ludzi*. Wyd. RAM, Kraków.
- Ghofrani Z., Sposito V., Faggian R., 2017, *A Comprehensive Review of Blue-Green Infrastructure Concepts*. International Journal of Environment and Sustainability, 6(1), [<https://doi.org/10.24102/ijes.v6i1.728>].
- Giddens A., 2006, *Elementy teorii strukturacji*, [w:] *Współczesne teorie socjologiczne*, t. 2, E. Staśkiewicz, B. Baran, M. Michalska, E. Otto (red.). Wyd. Naukowe PWN: 678-679.
- Giddens A., 2010, *Nowoczesność i tożsamość: „Ja” i społeczeństwo w epoce późnej nowoczesności*. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- Giddens A., Szulżycka A., 2012, *Nowoczesność i tożsamość: „ja” i społeczeństwo w epoce późnej nowoczesności*. Wyd. Naukowe PWN.
- Gilbert R., Perl A., 2010, *Transport Revolutions. Moving People and Freight without Oil*. Earthscan, London, Washington DC.
- Glińska E., 2011, *Identyfikacja wyróżników tożsamości miast podlaskich: koncepcja badań*. Ekonomiczne Problemy Usług, 75: 35-47.
- Godet M., 2002, *Foresight and Territorial Dynamics*. Foresight 4,5, MCB UP Limited: 9-14.

- Godlewska-Majkowska H., 2008, *Proces rewitalizacji starych okręgów przemysłowych*. Stare okręgi przemysłowe. Dylematy industrializacji i dezindustrializacji, SGH, Warszawa: 167-193.
- Goleman D., 2009, *Inteligencja ekologiczna*. Dom Wydawniczy REBIS, Poznań.
- Górnica J., Kołdras S., Mazur S., Paszkowska R., Hausner J., 1999, *Komunikacja i partycypacja społeczna*, [w:] *Poradnik*, J. Hausner (red.). Kraków.
- Górska P., 2019, *Polaryzacja polityczna w Polsce. Jak bardzo jesteśmy podzieleni?* Warszawa, [https://sejmsenat2019.pkw.gov.pl/sejmsenat2019/https://wybory2018.pkw.gov.pl/].
- Green GZM. „Zielony wymiar” metropolii, [www.metropoliagzm.pl, dostęp 11.04.2023].
- Green Paper „Towards a New Culture for Urban Mobility”, 2007, [https://ec.europa.eu/].
- Grenier A., Page S., 2012, *The Impact of Electrified Transport on Local Grid Infrastructure: A Comparison between Electric Cars and Light Rail*. Energy Policy, 49, 355-364.
- Gunnella V., Quaglietti L., 2019, *The Economic Implications of Rising Protectionism: a Euro Area and Global Perspective*. Economic Bulletin Articles, 3.
- Guzik R., Kołós A., Taczanowski J., Fiedeń Ł., Gwosdz K., Hetmańczyk K., Łodziński J., 2021, *The Second Generation Electromobility in Polish Urban Public Transport: The Factors and Mechanisms of Spatial Development*. Energies, 14 (22).
- Hass-Klau C., Crampton G., Biereth C., Deutsch V., 2003, *Bus or Light Rail: Making the Right Choice*. Environmental and Transport Planning, Brighton.
- Hamdouch A., Galvan A., 2019, *Social Innovation as a Driver of Urban Transformation? The Case of Planning Approaches in the Dominican Republic*. Urban Planning, 4(1): 31-43.
- Hanssens H., Derudder B., Witlox F., 2012, *Managing Organizational and Geographical Complexity: the Positionality of Advanced Producer Services in the Globalizing Economies of Metropolitan Regions*. Erdkunde, 66, 1: 45-55.
- Hass-Klau C., Crampton G., Benjari R., 2004, *Economic Impact of Light Rail. The Results of 15 Urban Areas in France, Germany, UK and North America*. Environmental and Transport Planning, Brighton.
- Hausner J. (red.), 1999, *Komunikacja i partycypacja społeczna. Poradnik*. Małopolska.
- Head B. W., Alford J., 2015, *Wicked Problems: Implications for Public Policy and Management*. Administration and Society, [https://doi.org/10.1177/0095399713481601].
- Heffner K., 2011, *Funkcje metropolitalne stolic województw Polski Zachodniej*. Ekspertyza, Opole.
- Heffner K., Gasidło K., Klasik A. et al., 2022, *Miasta w procesie przemian. W kierunku nowego stylu zarządzania miejskiego*. Studia KPZK PAN, t. 12/204, Warszawa.
- Heins S., van Dam F., Goetgeluk R., 2002, *The Pseudo-countryside as a Compromise Between Spatial Planning Goals and Consumers' Preferences*. Built Environment (1978): 311-318.
- Hetherington K., 2013, *Rhythm and Noise: the City, Memory and the Archive*. The Sociological Review, 61, 17-33.
- Holden E., Banister D., Gössling S., Gilpin G., Linneruda K., 2020, *Grand Narratives for Sustainable Mobility: A Conceptual Review*. Energy Research & Social Science, 65, 101454.
- Howard E., 2015, *Miasta – ogrody jutra*. Instytut Kultury Miejskiej, Warszawa.
- Iglicka K., Weinar A., 2004, *Cudzoziemscy specjaliści w aglomeracji warszawskiej*, [w:] *Społeczna mapa Warszawy. Interdyscyplinarne stadium metropolii warszawskiej*, J. Grzelak, T. Zarycki (red.). ISS UW: 368-389.
- Informacja o wynikach kontroli – Utworzenie i funkcjonowanie Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii*, 2020, Raport NIK, nr ewid. 162/2021/P/21/068/LKA, Wyd. Delegatura Katowice.

- Infrastructure and Urban Development Industry Vision 2050*, 2018, World Economic Forum.
- Jackson T., 2016, *Prosperity without Growth: Foundations for the Economy of Tomorrow*. Routledge.
- Jacobs J., 2014, *Śmierć i życie wielkich miast Ameryki*. Fundacja Centrum Architektury, Warszawa.
- Jakubowski K., 2019, *Czwarta przyroda w ujęciu Ingo Kowarika*. Autoportret, nr 3/2019, Małopolski Instytut Kultury, Kraków: 24-32.
- Jałowiecki B., 2000, *Spoleczna przestrzeń metropolii*. Wyd. Scholar, Warszawa.
- Jałowiecki B., Krajewska M., Olejniczak K., 2003, *Klasa metropolitalna w przestrzeniach Warszawy*. Studia Regionalne i Lokalne, nr 1(11), Wyd. SCHOLAR, Warszawa: 59-74, 73.
- Janas K., Jarczewski W. (red.), 2017, *Raport o stanie polskich miast. Zarządzanie i współpraca w miejskich obszarach funkcjonalnych*. Obserwatorium Polityki Miejskiej Instytutu Rozwoju Miast, Kraków.
- Jansen-Verbeke M., 2009, *The Territoriality Paradigm in Cultural Tourism*. Tourism, 19, 1-2: 25-31.
- Jarczewski W., Dawid W., Janik A., Jadach-Sepiolo A., Janas K., Koj J., Ziółkowska M., 2019, *Rewitalizacja*. Instytut Rozwoju Miast i Regionów.
- Jędralska K., 2007, *Kontekst niepewności w procesie zarządzania strategicznego*. Prace Naukowe AE w Katowicach, Katowice: 133-146.
- Joseph-Tomaszewska E., 1985, *Ekologiczny system obszarów chronionych czynnikiem poprawy jakości środowiska życia w województwie katowickim*. Śląski Kwartalnik Urbanistyki i Architektury, nr 2/1985, Katowice.
- Joseph-Tomaszewska E., 1988, *Krajobraz regionu przemysłowego – wybrane problemy planistyczne województwa katowickiego*. Śląski Kwartalnik Urbanistyki i Architektury, nr 3/1988, Katowice.
- Jover J., Diaz-Parra I., 2020, *Who Is the City for? Overtourism, Lifestyle Migration and Social Sustainability*. Tourism Geographies: 1-24.
- Judd D. R., 1999, *Constructing the Tourist Bubble*, [w:] *The Tourist City*, D. R. Judd, S. S. Fainstein (red.). Yale University Press: 35-53.
- Kaczmarek T., 2018., *Zarządzanie obszarami metropolitalnymi – zagraniczne doświadczenia i ich polskie implikacje*. Studia KPZK, t. CLXXXIII: 273-287.
- Kaczmarek T., Mikuła Ł., 2007, *Ustroje terytorialno-administracyjne obszarów metropolitalnych w Europie*. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.
- Kaczmarek T., Mikuła Ł., Bul R., Walaszek M., Wilk J., 2020, *Między konkurencją a współpracą. Relacje miasto centralne – suburbia na przykładzie aglomeracji poznańskiej*. Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna, 50: 123-157.
- Kafka K., 2013, *Modele współdziałania uczestników planowania przestrzennego*. Wyd. Politechniki Śląskiej.
- Kakar K. A., Prasad C. S. R. K., 2020, *Impact of Urban Sprawl on Travel Demand for Public Transport, Private Transport and Walking*. Transportation Research Procedia, 48 (2020): 1881-1892.
- Karvonen A., Van Heur B., 2014, *Urban Laboratories: Experiments in Reworking Cities*. International Journal of Urban and Regional Research, 38(2): 379-392.
- Kazepov Y., Barberis E., Cucca R., Mocca E., 2022, *Introduction to the Handbook on Urban Social Policies: International Perspectives on Multilevel Governance and Local Welfare*. Handbook on Urban Social Policies, Edward Elgar Publishing: 2-22.

- Kellert S. R., Calabrese E. F., 2015, *The Practice of Biophilic Design*. [https://www.researchgate.net/publication/321959928_The_Practice_of_Biophilic_Design, dostęp: 23.03.2023].
- Kieżun W., 2013, *Patologia transformacji. Wydanie uzupełnione*. Wyd. Poltext, Warszawa: 311-327.
- Kim K., Lahr M. L., 2014, *The Impact of Hudson-Bergen Light Rail on Residential Property Appreciation*. Papers in Regional Science, 93(S1): 79-97.
- Kisiel P., 2017, *Miasto – w stronę ponowoczesnej wielokulturowości*. Zeszyty Naukowe UEK, 3, 963: 55-68.
- Klasik A., 2008, *Kreatywne i atrakcyjne miasta. Koncepcje i mechanizmy restrukturyzacji aglomeracji miejskich*, [w:] *Kreatywna aglomeracja – potencjały, mechanizmy, aktywności: podejścia metodologiczne*, A. Klasik (red.). Wyd. AE w Katowicach, Katowice: 41-65.
- Klasik A., Wrana K., 2018, *Kod genetyczny rozwoju jako narzędzie kreowania przyszłości miast i regionów miejskich*. Studia KPZK PAN, t. CLXXXIV, Warszawa: 172-179.
- Klasik A., Ochojski A., 2019, *Koncepcja obszarów perspektywicznych rozwoju metropolitalnego dużego miasta. Projekt studialno-edukacyjny*, [w:] *Przyszłość metropolii i regionu miejskiego*. UE w Katowicach, Katowice: 110-138.
- Klasik A., Biniński J., Ochojski A., 2014, *Metropolitalny foresight strategiczny: metodologia i studium przypadku*. KPZK PAN, Warszawa.
- Klasik A., Kuźnik F., Ochojski A., 2023, *Wehikuly rozwoju miejskiego*. UE w Katowicach, Katowice.
- Klemens J., 1985, *Problemy zagospodarowania zwałow przemysłowych górnictwa węgla kamiennego (na przykładzie Aglomeracji Górnośląskiej)*. Wyd. Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- Knowles R., Ferbrache F., 2014, *An Investigation into the Economic Impacts on Cities of Investment in Light Rail Systems*. Report for UKTram. UKTram, Birmingham.
- Kobielska K., 2015, *Partycypacja społeczna w planowaniu przestrzennym na przykładzie Polski*. Acta Universitatis Wratislaviensis, (3656): 105-119.
- Koch P., 2013, *Overestimating the Shift from Government to Governance: Evidence from Swiss Metropolitan Areas Governance*. International Journal of Policy, Administration, and Institutions, 26, 3: 397-423.e
- Kociuba D., 2017, *Zintegrowane Inwestycje Terytorialne jako narzędzie zarządzania terytorialnego w miejskich obszarach funkcjonalnych*. Studia KPZK PAN, t. CLXXIV: 144-153.
- Kołoś A., 2006, *Rozwój przestrzenny a współczesne funkcjonowanie miejskiego transportu szynowego w Polsce*. Kraków, IGI GP UJ.
- Kołoś A., Trzepacz P., 2010, *Transport a metropolitalność – przykład Berlina*. Prace Geograficzne, 124: 11-28.
- Kołoś A., Taczanowski J., 2016, *The Feasibility of Introducing Light Rail Systems in Medium-sized Towns in Central Europe*. Journal of Transport Geography, 54: 400-413.
- Kołoś A., Fiedel L., Taczanowski J., Parol A., Gwosdz K., Guzik R., Łodziński J., 2023, *Evolution of Second-generation Electromobility in Public Transport in Polish Cities*. Prace Komisji Geografii Komunikacji PTG, 26: 22-39
- Kopecki J., 2019, *Ma być zielono. Błękitno-zielona infrastruktura jako element adaptacji miast do kryzysu klimatycznego oraz rozwoju przestrzeni publicznej Katowic*. Praca magisterska (pod kier. Agaty Twardoch), Wydział Architektury Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- Kostemski D., 2017, *Górnośląski Związek Metropolitalny jako przykład postępującego procesu metropolizacji w Europie*. „Zarządzanie. Teoria i Praktyka”, nr 1 (19): 21-29.

- Kowalewski M., 2013, *Organizowanie miejskiego aktywizmu w Polsce: Kongres Ruchów Miejskich*. Social Space Journal, 6(2): 99-126.
- Kotus J., 2009, *Poznań wobec przyjezdnych – analiza struktur miejskich w kontekście teorii „city visitors”*, [w:] *Wybrane problemy miast i aglomeracji miejskich na początku XXI wieku*. Seria Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna, J. Parysek (red.), 6: 27-46.
- Kotus J., Rzeszewski M., Bajerski A., 2015, *Przyjezdni w strukturach miasta – miasto wobec przyjezdnych: studenci i turyści w mieście w kontekście koncepcji city users*. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.
- Kowalczyk-Anioł J., 2018, *Koncepcja gentryfikacji turystycznej i jej współczesne rozumienie*. Prace Geograficzne, 154: 35-54.
- Kowalski M., 2018, *Wyborcza typologia gmin a uwarunkowania zachowań społecznych*, [w:] *Atlas wyborczy Polski*, M. Kowalski, P. Śleszyński (red.). IGZP PAN, Warszawa: 349-356.
- Kożuch B., 2017, *Problematyka tożsamości metropolitalnej w zarządzaniu terytorialnym metropolią Kraków*. Zarządzanie Publiczne, 1, 37: 51-64.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*, 2019, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju.
- Krauze K., Wagner I., 2014, *Woda w przestrzeni miejskiej a zintegrowane zarządzanie miastem*. Zrównoważony Rozwój – Zastosowania, nr 5:102.
- Krupski R., 2003, *Zarządzanie strategiczne w nieprzewidywalnym otoczeniu*. Przegląd Organizacji, nr 3 (758): 10-13, [<https://doi.org/10.33141/po.2003.03.02>, dostęp:2022.11.22].
- Kubec J., 2017, *O architekturze na styku obszaru zurbanizowanego i krajobrazu otwartego*. Wyd. Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- Kubicki P., 2021, *Odporność miast i nowe polityki miejskie*. Politeja – Pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ, 18(74): 225-239.
- Kuo Y.-H., Leung J. M. Y., Yan Y., 2023, *Public Transport for Smart Cities: Recent Innovations and Future Challenges*. European Journal of Operational Research, t. 306, wyd. 3: 1001-1026.
- Kuźnik F., 2012, *Polityka rozwoju i zarządzanie usługami publicznymi w strukturach samorządowych*. KPZK PAN, Warszawa.
- Kuźnik F., Barczyk S., Baron M., Biniecki J., Ochojski A., Szczupak B., 2013, *Efektywne świadczenie miejskich usług. Analiza – zarządzanie – polityka*. UE w Katowicach, Katowice.
- Kübler D., 2016, *Citizenship in the Fragmented Metropolis: An Individual-level Analysis from Switzerland*. Journal of Urban Affairs, 40, 1: 63-81.
- Lackowska M., Mikuła Ł., 2015, *How Metropolitan Can You Go? Citizenship in Polish City-regions*. Journal of Urban Affairs, 0, 0: 1-16.
- Landry Ch., 2013, *Miasto kreatywne*. Wyd. NCK, Kraków.
- Lefèvre C., 1998, *Metropolitan Government and Governance in Western Countries: A Critical Review*. International Journal of Urban and Regional Research, 22, 1: 9-25.
- Lefebvre H., 2004, *Rhythmanalysis: Space, Time and Everyday Life*. Athlone, London.
- Lewicka B., 2008, *Rytm „serca miasta”*. Cykl życia centrum Katowic, Czasopismo Techniczne, Wyd. Politechnika Krakowska, Kraków, z. 3-A/2008: 163-170.
- Lewicka M., 2008, *Place Attachment, Place Identity, and Place Memory: Restoring the Forgotten City Past*. Journal of Environmental Psychology, 28, 3: 209-231.
- Lidström A., 2006, *Commuting and Citizen Participation in Swedish City-regions*. Political Studies, 54, 865-888.
- Lister N. M., 1998, *A System Approach to Biodiversity Conservation Planning*. Environmental Monitoring and Assessment 49, nr 2/3.
- Liszewski S., 1999, *Przestrzeń turystyczna miasta (przykład Łodzi)*. Turyzm, 9/1: 51-71.

- Litman T., 2021, *Well Measured: Developing Indicators for Sustainable and Livable Transport Planning*. Victoria Transport Policy Institute, Victoria, BC, Canada.
- 2050 Long Term Strategy, 2020, [https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_en, dostęp 20.03.2023].
- Lorens P., 2010, *Rewitalizacja miast. Planowanie i realizacja*. Politechnika Gdańska.
- Łosiak R., 2008, *Muzyka w przestrzeni publicznej miasta. Z badań nad pejzażem dźwiękowym Wrocławia*. Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego, t. XI; *Dźwięk w krajobrazie jako przedmiot badań interdyscyplinarnych*, Instytut Nauk o Ziemi UMCS, Lublin: 253-264.
- Łuczak A., 2000, *Istota tożsamości miasta*. Samorząd Terytorialny, 10: 46-53.
- Łukowski W., 2002, *Spoleczne tworzenie ojczyzn*. Scholar, Warszawa.
- Łupicka A., Szymczak M., 2020, *Zrównoważony transport na obszarach zurbanizowanych – możliwości, kierunki i przykłady rozwoju*. *Gospodarka Materialowa i Logistyka*, t. LXXII, nr 11: 11-18.
- Mackett R., Sutcliffe E. B., 2003, *New Urban Rail Systems: a Policy-based Technique to Make Them More Successful*. *Journal of Transport Geography*, 11: 151-164.
- Madurowicz M., 2007, *Miejska przestrzeń tożsamości Warszawy*. Wyd. UW, Warszawa.
- Marciniak E. M., 2011, *Caprari i Zimbarda koncepcja dopasowania preferencji politycznych. Praktyczne implikacje*. *Studia Politologiczne*, 22.
- Markowski T., Drzazga D., 2015, *Koncepcja systemu zintegrowanego planowania rozwoju w Polsce (założenia i zasady kierunkowe budowania systemu)*. *Studia KPZK PAN*, t. CLXIV: 10-42.
- Markowski T., Marszał T., 2006, *Metropolie, obszary metropolitalne, metropolizacja. Problemy i pojęcia podstawowe*. KPZK PAN, Warszawa.
- Martinotti G., 1996, *Four Populations: Human Settlements and Social Morphology in Contemporary Metropolis*. *European Review*, 4, 1: 1-21.
- Matykowski R., 2002, *Problemy i metody badawcze geografii wyborczej*, [w:] *Możliwości i ograniczenia zastosowań metod badawczych w geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarce przestrzennej*, H. Rogacki (red.). Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań: 243-251.
- Matykowski R., 2018, *Koncepcje i metody w polskich badaniach przestrzenno-elektoralnych*. *Studia KPZK PAN*, t. 183: 149-171.
- Matykowski R., Konecka-Szydłowska B., Kulczyńska K., 2011, *Miejskość elektoralna w Polsce na początku XXI wieku w świetle wyników wyborów do sejmu*. *Studia Miejskie*, t. 4(2011).
- Mączyńska E., 2016, *Gospodarka inkluzywna – wymiar samorządowy*. Referat na XII Ogólnopolską Konferencję dla Jednostek Samorządu Terytorialnego pn. *Bezpieczne finansowanie rozwoju*, zorganizowaną przez Bank Gospodarstwa Krajowego: 22-23. [https://www.bgk.pl/files/public/Pliki/news/ Konferencje_BGK/XII_Konferencja_BGK_dla_JST/Materialy_konferencyjne/ Elzbieta_Maczyńska_Gospodarka_inkluzywna_-_wymiar_samorządowy.pdf, s. 13, dostęp 5.11.2022].
- Meijers E. J., Burger M. J., 2017, *Stretching the Concept of 'Borrowed Size'*. "Urban Studies", t. 54, wyd. 1: 269-291.
- Merton R. K., 1982, *Teoria socjologiczna a struktura społeczna*. Wyd. PWN, Warszawa.
- Michałowski L., 2019, *Trzy wymiary tożsamości miasta*. *Miscellanea Anthropologica et Sociologica*, 20, 4: 25-37.
- Mihaylov V., Runge J., 2018, *Potencjał aplikacyjny badań nad tożsamością terytorialną*. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, 43: 53-70.
- Mihaylov V., Runge J., Krzysztofik R., Spórna T., 2019, *Paths of Evolution of Territorial Identity. The Case of Former Towns in the Katowice Conurbation*. *Geographica Pannonica*, 23: 3, 173-184.

- Monteiro R., Ferreira J. C., Antunes P., 2020, *Green Infrastructure Planning Principles: An Integrated Literature Review*. Land, 9(12): 1-19, [https://doi.org/10.3390/land9120525].
- More T., 1954, *Utopia*. Wyd/ PAX, Warszawa.
- Moulaert F., MacCallum D., Hillier J., 2013, *Social Innovation: Intuition, Precept, Concept*. The international handbook on social innovation: Collective action, social learning and transdisciplinary research, 13: 13-23.
- Mroskowiak M., Piotrowska A., Płachetka W., 2021, *Analiza kosztów i korzyści związanych z wykorzystaniem przy świadczeniu usług komunikacji miejskiej autobusów zeroemisyjnych w mieście stołecznym Warszawa*. Grupa CDE, Warszawa – Mikołów.
- Mu R., de Jong M., Yu B., Yang Z., 2012, *The Future of the Modal Split in China's Greenest City: Assessing Options for Integrating Dalian's Fragmented Public Transport System*. Policy and Society, t. 31, wyd. 1: 51-71.
- Murzyn-Kupisz M., Szmytkowska M., 2015, *Studentification in the Postsocialist Context: The Case of Cracow and the Tri-City (Gdańsk, Gdynia and Sopot)*. Geografie, 120, 2: 188-209.
- Nam T., Pardo T., 2011, *Conceptualizing Smart City with Dimensions of Technology, People, and Institutions*. 12th Annual International Digital Government Research Conference: Digital Government Innovation in Challenging Times: 282-291.
- Nevejan C., Sefkatli P., Cummingham S., 2018, *City Rhythm*. Delft University of Technology, Amsterdam.
- Neuve-Église Z., 2020, *W stronę przestrzeni przeżywanej. Przyczynek do badania dyskursu o Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii*. Uniwersytet Śląski, Katowice, niepubl. praca doktorska.
- Nicholls A., Murdock A., 2012, *The Nature of Social Innovation*. Social innovation: Blurring boundaries to reconfigure markets: 1-30.
- Nicholls A., Simon J., Gabriel M., 2015, *New Frontiers in Social Innovation Research*. Springer Nature.
- Noworól A., 2011, *Zarządzanie miastem: podstawy teoretyczne*, [w:] *Strategiczne zarządzanie miastem: w teorii i praktyce Urzędu Miasta Poznania*, B. Kożuch, C. Kochalski (red.). Instytut Spraw Publicznych UJ, Kraków: 25-41, [https://isp.uj.edu.pl/documents/2103800/139368467/Strategiczne+zarz%C4%85dzanie+miastem+w+teorii+i+praktyce+Urz%C4%99du+Miasta+Poznania/9fc011f1-7e9d-47d9-b6d6-f7822ccce1b2, dostęp: 2022.11.22].
- Ochojski A., 2022, *Miasto inteligentne. Nowe idee, mechanizmy rozwoju, governance*. UE w Katowicach, Katowice.
- OECD, 2018, *Urban 20 White Paper*, [www.urban20.org/item/ejes-y-documen-tos-clave/U20_WP_Inclusive_growth_in_cities.pdf].
- One-on-One: Architecture that Leads to a Point: Interview with Daniel Libeskind*, ArchNewsNow, September 20, 2011, [http://www.archnewsnow.com/features/Feature369.htm, dostęp 2022.10.22].
- Oramus M., 2016, *Analiza neoweberowskiego paradygmatu zarządzania publicznego*, [w:] *Neo-weberyzm w zarządzaniu publicznym*, S. Mazur (red.). Wyd. Scholar, Warszawa.
- Ortegon-Sanchez A., Tyler N., 2016, *Constructing a Vision for an 'Ideal' Future City: a Conceptual Model for Transformative Urban Planning*. Transportation Research Procedia, 13: 6-17.
- Ouředníček M., 2008, *Urban Mobility*, [http://www.aughty.org/pdf/urban_mobility.pdf].
- Owens S., Cowell R., 2011, *Land and Limits: Interpreting Sustainability in the Planning Process*. Routledge.
- Paasi A., 2013, *Regional Planning and the Mobilization of 'Regional Identity': From Bounded Spaces to Relational Complexity*. Regional Studies, 47, 8: 1206-1219.

- Pagliara F., Papa E., 2011, *Urban Rail Systems Investments: an Analysis of the Impacts on Property Values and Residentslocation*. Journal of Transport Geography, 19(2): 200-211.
- Pancewicz A., 2011, *Ochrona środowiska przyrodniczego zdegradowanych obszarów miejskich na przykładzie aglomeracji górnośląskiej*. Czasopismo Techniczne, nr 6-A/2011, Kraków.
- Pawłowski S., 2015, *Konsultacje obligatoryjne i fakultatywne w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym a zakres uspołecznienia procesów planowania przestrzennego*. Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, 77(1): 203-217.
- Peck J., Theodore N., Brenner N., 2013, *Neoliberal Urbanism Redux?* International Journal of Urban and Regional Research, 37(3): 1091-1099.
- Perkowska-Klejman A., 2019, *Poszukiwanie refleksyjności w edukacji*. Wyd. Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa.
- Perrin J. C., 1995, *Apprentissage collectif, territoire et milieu innovateurs: un nouveau paradigme pour le developpement*, [w:] *Políticas de inovação e desenvolvimento regional e local*, J. Ferrão (red.). Edição do Instituto de Ciencias Sociais de Universidade de Lisboa: 99-128.
- Pędziwiatr K., Stonawski M., Brzozowski J., 2019, *Imigranci w Krakowie w świetle danych rejestrowych*. Centrum Zaawansowanych Badań Ludnościowych i Religijnych, UE w Krakowie, Kraków.
- Piekalski J., Wachowski K. (red.), 2018, *Rytm rozwoju miasta na kulturowym pograniczu. Studium strefy placu Nowy Targ we Wrocławiu*. Instytut Archeologii, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.
- Pierre J. (red.), 1998, *Partnerships in Urban Governance: European and American Experience*. Palgrave Macmillan, New York.
- Pierre J., Peters B. (red.), 2020, *Governance, Politics and the State*. Globe Press, London.
- Pięta-Kanurska M., 2013, *Wpływ sektora kreatywnego na kształtowanie się polskich metropolii*. Wyd. UE we Wrocławiu, Wrocław.
- Pięta-Kanurska M., 2017, *Wehikuly rozwoju współczesnych miast. Wyzwania dla Wrocławia*. Studia KPZK PAN, t. 177, Warszawa.
- Pięta-Kanurska M., 2019, *Smart city a rozwój inkluzywny*. Biuletyn KPZK PAN, z. 273/274: 59-70.
- Pięta-Kanurska M., 2019b, *Przestrzeń publiczna współczesnego miasta – istota, rodzaje i czynniki jej atrakcyjności*, Studia KPZK PAN, t. 2/194, Warszawa.
- Pięta-Kanurska M., 2020, *How to Understand, Formulate and Take Decisions when Managing Wicked Problems*, [w:] *Education Excellence and Innovation Management: A 2025 Vision to Sustain Economic Development during Global Challenges*, S. Soliman Khalid (red.). International Business Information Management Association (IBIMA), ISBN 9780999 855141: 11509-11516.
- Pilarz K., 2019, *Stowarzyszenia z udziałem gmin jako formy współdziałania w planowaniu przestrzennym*. Samorząd Terytorialny, (11): 57-64.
- Piszczek A., 2017, *Systemy przyrodnicze w planowaniu przestrzennym aglomeracji górnośląskiej*. Przestrzeń Ekonomia Społeczeństwo, 11/I, Sopotcka Szkoła Wyższa, Sopot.
- Piszczek A., 2019, *Możliwości wykorzystania projektu Leśnego Pasa Ochronnego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego z 1969 roku w koncepcji zielonego pierścienia śląskiego obszaru metropolitalnego*. Praca doktorska, (promotor K. Gasidło), Politechnika Śląska, Gliwice.
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego*, 2004, Uchwała sejmiku województwa śląskiego, nr II/21/2004 z 21 czerwca, 2004, Katowice.

- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego Śląskie 2020+*, 2016, Uchwała sejmiku województwa śląskiego nr V/26/2/ 2016 z 29 sierpnia 2016, Katowice.
- Połom M., 2018, *Trends in the Development of Trolleybus Transport in Poland at the End of the Second Decade of the 21st Century*. Prace Komisji Geografii Komunikacji PTG, 21(4): 44-59.
- Połom M., Palmowski T., 2009, *Rozwój i funkcjonowanie komunikacji trolejbusowej w Gdyni*. Pelplin, Bernardinum, Uniwersytet Gdański.
- Połom M., Wiśniewski P., 2021, *Implementing Electromobility in Public Transport in Poland in 1990-2020. A Review of Experiences and Evaluation of the Current Development Directions*. Sustainability, 13, 4009.
- Purchla J., 2015, *Editorial*, [w:] *Thinking the Landscape*. Herito Quarterly, Kraków.
- Purchla J., 2017, *Dziedzictwo kulturowe*, [w:] *Kultura a rozwój*, J. Hausner, A. Karwińska, J. Purchla (red.). Narodowe Centrum Kultury: 40-56.
- Raczek M., Wrana K., 2021, *Raport z badania: określenie czynników scenariuszy ewolucji miasta, wizja, i narzędzia realizacji*. Climate-KIC, Spinus.
- Radziński A., Gadziński J., 2016, *Jak transport publiczny wpływa na kształtowanie się rynku nieruchomości? Przykład Poznańskiego Szybkiego Tramwaju*. Prace Komisji Geografii Komunikacji PTG, 19(3): 34-45.
- Radziszewska J., 2013, *Tożsamość miasta w kontekście przemian politycznych, ekonomicznych i społecznych we współczesnej Polsce. Przypadek Kielc*. Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego. Studia i Prace, 3, 15: 125-146.
- Ramo B., 2012, *O' Mighty Green*. Miejskie Narracje Przestrzenne, Rozdział II/12 Ligota, Miasto Ogrodów, Katowice.
- Raworth K., 2017, *Doughnut Economics: Seven Ways to Think Like a 21st Century Economist*. Random House.
- Rembarz G. M., 2005, *Planowanie przestrzenne interdyscyplinarna sztuka kompromisu*, nr 12, (Lipiec- Październik): 29-30.
- Report*, 2014, 14 Patterns Of Biophilic Design Improving Health & Well-Being In The Built Environment, [<http://www.terrabinbrightgreen.com/wp-content/uploads/2014/04/14-Patterns-of-Biophilic-Design-Terrapin-2014p.pdf>, dostęp:4.03.2023].
- Rojas-Rueda D., de Nazelle A., Teixidó O., Nieuwenhuijsen M. J., 2012, *Replacing Car Trips by Increasing Bike and Public Transport in the Greater Barcelona Metropolitan Area: A Health Impact Assessment Study*. Environment International, 49: 100-109.
- Roselli S., 2019, *Między architekturą a „nową naturą”*. Autoportret, nr 3/2019, Małopolski Instytut Kultury, Kraków.
- Runge A., 2013, *Rola miast średnich w kształtowaniu systemu osadniczego Polski*. Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice
- Runge J., 1991, *Dojazdy do pracy w przestrzennej strukturze powiązań miast województwa Katowickiego*. Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Runge J., 1996, *Struktura rynku pracy regionu tradycyjnego i jego otoczenia na przykładzie województwa katowickiego*. Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Runge J., 2006, *Metody badań w geografii społeczno-ekonomicznej – elementy metodologii, wybrane narzędzia badawcze*. Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.
- Rykiel Z., 2004, *Geografia wyborcza i problematyka wyborcza w Polsce*. Czasopismo Geograficzne, 75, 4: 275-296.
- Sadowski A., 2009, *Tożsamość miasta jako kapitał kulturowy*, [w:] *Kapitały społeczne i kulturowe miast środkowoeuropejskich i wschodnioeuropejskich pograniczy*, U. Abłaze-

- wicz-Górnicka, K. Krzysztofek, R. Oryszczyn, A. Sadowski (red.). Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku: 39-61.
- Sagan I., 2011, *Miasto dla mieszkańców, miasto dla gości. Turystyka miejska w polityce rozwoju miast na przykładzie Trójmiasta*, [w:] *Miasto. Księga jubileuszowa w 70. rocznicę urodzin Profesora Stanisława Liszewskiego*, S. Kaczmarek (red.). Wyd. UŁ, Łódź: 143-153.
- Sagan I., 2017, *Miasto: nowa kwestia i nowa polityka*. Scholar, Warszawa.
- Sage J., Smith D., Hubbard P., 2012, *The Diverse Geographies of Studentification: Living Alongside People not Like Us*. *Housing Studies*, 27, 8: 1057-1078.
- Saghapour T., Moridpour S., Thompson R. G., 2016, *Public Transport Accessibility in Metropolitan Areas: A New Approach Incorporating Population Density*. *Journal of Transport Geography*, 54: 273-285.
- Said M., Abderrahmane D., 2019, *The Tram as a Sustainable Mode of Mobility in the City Case of Setif-Algeria*. *Conference On Technology & Sustainability in the Built Environment: 707-722*.
- Sanecka-Tyczyńska J., 2015, *Ocena III Rzeczypospolitej – płaszczyzna polaryzacji współczesnej polskiej sceny politycznej*. *Studia Politologica XIV (2015) Folia 181 Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis*.
- Šašinka P., Kunc J., Frantál B., Dvořák Z., 2019, *Cooperation Differs. Intentions of Municipalities towards Metropolitan Cooperation in Post-socialist Space – Brno, Czech Republic*. *European Planning Studies*, 27, 4: 818-840.
- Savini F., Bertolini L., 2019, *Urban Experimentation as a Politics of Niches*. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 51(4): 831-848.
- Savitch H. V., Vogel R. K., 2000, *Introduction: Paths to New Regionalism*. *State & Local Government Review*, 32, 3: 158-168.
- Scott A. J., 2017, *Cities, Enterprises and Society on the Eve of the 21st Century*. Londyn.
- Siemiątkowska K., 2021, *Wpływ rytmu okołodobowego na homeostazę organizmu*. *Acta Salutem Scientiae*, nr 2/2021: 33-39.
- Sieminski W., 2007, *Cele i zasady partycypacji społecznej w planowaniu przestrzennym – przegląd literatury*. *Człowiek i Środowisko*, 1(31): 37-59.
- Sienkiewicz-Małyjurek K., 2020, *Smart City w budowaniu odporności miast na zagrożenia. Bezpieczeństwo*. *Teoria i Praktyka*, 41(4): 75-90.
- Sinnett D., Smith N., Burgess S., 2015, *Handbook on Green Infrastructure: Planning, Design and Implementation*. *Handbook on Green Infrastructure: Planning, Design and Implementation: 1-474*, [<https://doi.org/10.4337/9781783474004>].
- Sitek S., 2016, *Uwarunkowania rozwoju lokalnego na obszarach przygranicznych*, (Nr 3548), Wyd. UŚ, Katowice.
- Sitek S., Runge J., Kłosowski F., Runge A., Petryszyn J., Pytel S., Spórna T., Kurpanik M., Zuzanska-Zyśko E., 2013, *Spoleczno-gospodarcze i przestrzenne kierunki zmian regionalnego oraz lokalnych rynków pracy województwa śląskiego*. Uniwersytet Śląski, Sosnowiec.
- Skiba M., 2021, *Praktyczne działania równoważenia transportu miejskiego*. *Transport Miejski i Regionalny*, 5: 22-28.
- Skorupska M., 2019, *Frekwencja w wyborach do Sejmu w Polsce w latach 2001-2015 – perspektywa geograficzna*. *Społeczeństwo i Polityka*, nr 3 (60): 201-220.
- Smętkowski M., Jałowiecki B., Gorzelak G., 2008, *Obszary metropolitalne w Polsce: problemy rozwojowe i delimitacja*. Wyd. Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych EUROREG, UW, Warszawa, [https://www.euroreg.uw.edu.pl/dane/web_euroreg_publications_files/602/obszary_metropolitalne_w_polsce_problemy_rozwojowe_i_delimitacja.pdf].

- Smith D. P., 2008, *The Politics of Studentification and '(Un)balanced' Urban Populations: Lessons for Gentrification and Sustainable Communities?* *Urban Studies*, 45: 2541-2564.
- Sobczyk M., 1995, *Statystyka*. PWN, Warszawa.
- Sobczyński M., 2018, *Postawy wyborcze ludności miejskiej*, [w:] *Atlas wyborczy Polski*, M. Kowalski, P. Śleszyński (red.). IGZP PAN, Warszawa: 261-279.
- Soja E. W., 1996, *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places*. Blackwell, Malden.
- Soja E. W., 2001, *Exploring the Posmetropolis*, [w:] *Postmodern Geography. Theory and Praxis*, C. Minca (red.). Blackwell Publishers Ltd: 37-56.
- Sokołowicz M. E., Boryczka E. M., 2010, *Marka Łodzi jako czynnik budujący tożsamość Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego*, [w:] *Łódzka Metropolia*, A. Suliborski, Z. Przygodzki (red.). Wyd. Biblioteka: 71-96.
- Sotarauta M., Horlings L., Liddle J., 2012, *Knowledge Leadership for Resilient Regions: Concluding Remarks*. Leadership and change in sustainable regional development, Routledge: 287-306, [<https://doi.org/10.4324/9780203107058>].
- Spaans M., Zonneveld W., 2016, *Informal Governance Arrangements in the Southern Randstad: Understanding the Dynamics in a Polycentric Region*. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 107, 1: 115-125.
- Stankiewicz P., 2012, *Od lobbingu do układu. Niemieckie badania nad nieformalnymi sieciami władzy*, [w:] *Za kulisami. Szkice o władzy, interesach i bezpieczeństwie*, K. Pietrowicz, P. Stankiewicz (red.). Wyd. Zysk i S-ka, Warszawa.
- Stankiewicz B., 2017, *Idea wertykalnych farm miejskich w obiektach poprzemysłowych w aglomeracji górnośląskiej na tle uwarunkowań upraw rolnych w województwie*. *Studia Ekonomiczne, Zeszyty Naukowe UE w Katowicach*, nr 320.
- Stankiewicz B., 2020, *Wartości przyrodnicze i przyrodniczo-kulturowe zieleni w obszarze Aglomeracji Górnośląskiej*. Wyd. Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- Stavropoulou E., Iliopoulou Ch., 2022, *Battery-Assisted Trolleybus Network Design: Model and Application*. *Journal of Transportation Engineering Part A: Systems*, t. 148, 04022063.
- Stead D., 2021, *Conceptualizing the Policy Tools of Spatial Planning*. *Journal of Planning Literature*, 36(3): 297-311.
- Steen K., Van Bueren E., 2017, *Urban Living Labs: A Living Lab Way of Working*. Amsterdam Institute for Advanced Metropolitan Solutions (AMS).
- Stepanov P., 2019, *Characteristics of Construction and Operation of Trolleybus Systems in the World*. *Prace Komisji Geografii Komunikacji PTG*, 3: 64-72.
- Stiglitz J., Kaldor M. (red.), 2013, *The Quest for Security: Protection without Protectionism and the Challenge of Global Governance*. Columbia University Press.
- Stipčić M., 2016, *Synergy Between Public Space Politics and Mobility Strategies. A: Seminario Internacional de Investigación en Urbanismo*. „VIII Seminario Internacional de Investigación en Urbanismo, Barcelona-Balneário Camboriú, Junio 2016”, Barcelona: DUOT, 2016, DOI: <https://doi.org/10.5821/siuu.6307>.
- Stowarzyszenie Metropolia Krakowska*, [<https://bip.malopolska.pl/metropoliakrakowska>, dostęp: 08.05.2023].
- Strabel W., Włodarczyk J., 2005, *Odnowa krajobrazu miejskiego w miastach aglomeracji górnośląskiej (na przykładzie dolin rzecznych)*. Materiały konferencji *Odnowa Krajobrazu Miejskiego*, Wydział Architektury Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- Strategia rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2030 – Zielone Śląskie”*, 2020, Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego nr VI/24/1/2020 z 19 października 2020 r.

- Strategia Rozwoju Miasta Siemianowice Śląskie do roku 2030*, 2020, UM Siemianowice Śląskie.
- Strategia Rozwoju Miasta Rybnika do 2030 roku RYBNIK 2030 – pierwszy krok transformacji*, 2021, UM Rybnik.
- Strategia Rozwoju Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii na lata 2022-2017 z perspektywą do 2035 roku*, 2022, Uchwała nr XLIX/367/2011 Zgromadzenia Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii z 16 grudnia 2022, Katowice.
- Strategia Smart City Miasta Siemianowice Śląskie do 2030 roku*, 2023, UM Siemianowice Śląskie (projekt).
- Strzelecka E., 2011, *Rewitalizacja miast w kontekście zrównoważonego rozwoju*. *Budownictwo i Inżynieria Środowiska*, 2(4): 661-668.
- Swianiewicz P., Lackowska M., 2008, *Cosmopolitans of Small Fatherlands*. *Miscelanea Geografica*, 13: 197-208.
- Swianiewicz P., Klimska U., Mielczarek A., 2004, *Nierówne koalicje. Liderzy miejscy w poszukiwaniu nowego modelu zarządzania rozwojem*. Warszawa.
- Szady E., 1990, *Uwarunkowania przekształceń powierzchni wyeksploatowanych kopalń*. Wyd. Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- Szczepańska J., 1985, *Ekologiczny system obszarów chronionych czynnikiem poprawy jakości środowiska życia w województwie katowickim*. Śląski Kwartalnik Urbanistyki i Architektury, nr 2, Katowice.
- Szczepański M. S., Śliz A., 2015, *Tożsamość w świecie na rozdrożu*, [w:] *Niedokończone tożsamości społeczne: szkice socjologiczne*, G. Libor, J. Wódz (red.). Wyd. Uniwersytetu Śląskiego: 79-96.
- Szlachetko J., 2015, *Konsultacyjne formy udziału społeczeństwa w planowaniu przestrzennym*. *Metropolitan. Przegląd Naukowy*, 2(4).
- Szołtysek J., Otręba R., 2015, *Zarządzanie miastem i jego wpływ na jakość życia mieszkańców miast województwa śląskiego – doniesienie badawcze*. *Problemy Rozwoju Miast*, (2): 37-42.
- Szot Z., 2001, *Przestrzenna organizacja gospodarki narodowej Federacji Rosyjskiej w drugiej połowie lat 90. (studium przykładów)*. *Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society*, 3: 241-249.
- Szulczewska B., 2018, *Zielona Infrastruktura*. *Studia KPZK PAN*, t. CLXXXIX, Warszawa.
- Szymańska D., Korolko M., Grzelak-Kostulska E., Lewandowska A., 2016, *Ekoinnowacje w miastach*. UMK, Wyd. Naukowe, Toruń.
- Śleszyński P., 2013, *Delimitacja Miejskich Obszarów Funkcjonalnych stolic województw*. *Przegląd Geograficzny*, 85, 2: 173-197.
- Śleszyński P., 2018, *Frekwencja wyborcza w latach 1990-2015*, [w:] *Atlas wyborczy Polski*, M. Kowalski, P. Śleszyński (red.). IGZP PAN, Warszawa: 311-318.
- Śliz A., Szczepański M. S., 2010, *Tożsamość jednostkowa i zbiorowa w procesie metropolizacji*, [w:] *Stalość i zmienność tożsamości*, L. Dyczewski, J. Szulich-Kałuża, R. Szwed (red.). Wyd. KUL: 275-291.
- Świeboda K., 2011, *Orzegów – zielona wyspa. Koncepcja rewitalizacji dzielnicy Rudy Śląskiej*. Praca magisterska (pod kier. K. Gasidło), Wydział Architektury Politechniki Śląskiej, Gliwice.
- Taczanowski J., 2016, *Koncepcja zrównoważonego transportu. Przypadek komunikacji tramwajowej w wybranych miastach Europy Środkowej i Zachodniej*. *Prace Geograficzne*, 144: 105-125.
- Taczanowski J., Kokoś A., Gwosdz K., Domański B., Guzik R., 2018, *The Development of Low-emission Public Urban Transport in Poland*. *Bulletin of Geography. Socio-economic series*, 41: 79-92.

- Tanguay G. A., Rajaonson J., Lefebvre J. F., Lanoie P., 2010, *Measuring the Sustainability of Cities: An Analysis of the Use of Local Indicators*. *Ecological Indicators*, 10: 407-418.
- Taylor P., 2001, *Specification of the World City Network*. *Geographical Analysis*, 33, 2: 181-194.
- Terrapin Report, 2014, *14 Patterns Of Biophilic Design Improving Health & Well-Being in the Built Environment*, [<http://www.terrapiinbrightgreen.com/wp-content/uploads/2014/04/14-Patterns-of-Biophilic-Design-Terrapin-2014p.pdf>, dostęp:4.03.2023].
- The Agenda 2030 for Sustainable Development*, [<https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>].
- Tiebout C. M., 1956, *A Pure Theory of Local Expenditures*. *Journal of Political Economy*, 64: 5, 416-424.
- Tomàs M., 2017, *Explaining Metropolitan Governance. The Case of Spain*. *Raumforsch Raumordn*, 75: 243-252.
- Transport Publiczny*, 2020, *Komplet elektrobusew wyjechał na ulice Warszawy – ostatni to 20.000 pojazd Solarisa*, [<https://www.transport-publiczny.pl/wiadomosci/komplet-elektrobusew-wyjechal-na-ulice-warszawy-66927.html>, dostęp 14.03.2023].
- Tuan Yi-Fu', 1987, *Przestrzeń i miejsce*, tłum. Agnieszka Morawińska. PIW, Warszawa.
- Unia Metropolii Polskich*, [<https://metropolie.pl/o-nas/miasta>, dostęp 14.03.2023].
- Urbanowicz W., 2020, *Moskwa pożegnała trolejbusy. Po cichu*. *Transport Publiczny*, 25.08.2020, [<https://www.transport-publiczny.pl/wiadomosci/moskwa-pozegnala-trolejbusy-po-cichu-65656.html>, dostęp 14.03.2023].
- Urbanowicz W., 2022, *Praga ukończyła budowę pierwszej pełnej linii trolejbusowej*. *Transport publiczny*, 7.12.2022, [<https://www.transport-publiczny.pl/wiadomosci/praga-ukonczyła-budowę-pierwszej-pełnej-linii-trolejbusowej-76341.html>, dostęp 11.03.2023].
- Ustawa z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, Dz.U. 2003, nr 80, poz. 717.
- Ustawa o Rewitalizacji*, 2015, Dz.U.2015, poz.1777.
- Ustawa z 9 marca 2017 r.* Dz.U. 2017 poz.730.
- Vakula D., Raviteja B., 2018, *Smart Public Transport for Smart Cities*. *Proceedings of the International Conference on Intelligent Sustainable Systems*: 805-810.
- Vallbé J. J., Magre J., Tomàs M., 2015, *Being Metropolitan: The Effects of Individual and Contextual Factors on Shaping Metropolitan Identity*. *Journal of Urban Affairs*, 0, 0: 1-18.
- Vojvodíková B. (Hrsg.), 2022, *Handbook SALUTE4CE – Handbook on Urban Environmental Acupuncture*. Ostrava, VŠB – Technical University of Ostrava, Faculty of Civil Engineering, ISBN 978-80-248-4598-2.
- Waldheim Ch., 2006, *The Landscape Urbanism Reader*. Princeton Architectural Press, Nowy Jork.
- Wallis A., 1990, *Socjologia przestrzeni*. Niezależna Oficyna Wyd., Warszawa.
- Walter-Rogg M., 2018, *What about Metropolitan Citizenship? Attitudinal Attachment of Residents to Their City-region*. *Journal of Urban Affairs*, 40, 1: 130-148.
- Waśko R., 2013, *Przemiany więzi społecznych w metropoliach*, [w:] *Przestrzeń społeczna*. (Social Space,) 3/2 (6): 74-98, [www.stat.gov.pl].
- Wedel J. R., 2009, *Shadow Elite: How the World's New Power Brokers Undermine Democracy*. Government, and the Free Market, Basic Books ed., New York.
- Wiczyński A., Armata W., 1970, *Wytyczne do zagospodarowania rekreacyjnego Leśnego Pasa ochronnego GOP*. Katowice.
- Wierzbowska-Kujda M., 2023, *Jak działa GZM? Ocena NIK pozytywna, ale z minusem*. „Teraz Środowisko” – dziennik internetowy, ed. 05 stycznia 2023, Wyd. OX2, Warszawa.

- Wilson O. E., 1989, *O naturze ludzkiej*. PIW, Warszawa, 1986.
- Wilson O. E., 2003, *Biophilia*. Harvard University Press Cambridge, Massachusetts, and London, England.
- Wimbadi R. W., Djalante R., Mori A., 2021, *Urban Experiments with Public Transport for Low Carbon Mobility Transitions in Cities: A Systematic Literature Review (1990–2020)*. *Sustainable Cities & Society*, 72, 103023.
- Wolch J. R. at al., 2014, *Urban Green Space, Public Health, and Environmental Justice: The Challenge of Making Cities “just Green enough”*. *Landscape and Urban Planning*, t. 125: 234-244, [https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2014.01.017], [https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204614000310].
- World Meteorological Organization (WMO), 2020, *Global Climate Report, August 2020, State of the Climate*, [https://www.ncdc.noaa.gov/sotc/global/202008].
- Załącznik do uchwały nr 239 Rady Ministrów z 13 grudnia 2011 r. (poz. 252); *Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030*.
- Zarycki T., 1996, *Polityczne profile regionów. Oblicza polskich regionów*. *Studia Regionalne i Lokalne*, 17(50): 130-73.
- Zarycki T., 2003, *Polska przestrzeń wyborcza w perspektywie modelu centrum-peryferie*, [w:] *Przestrzeń wyborcza Polski*, M. Kowalski (red.). Oddział Akademicki PTG, IGiPZ PAN, Warszawa: 57-70.
- Zborowski A., 2005, *Przemiany struktury społeczno-przestrzennej regionu miejskiego w okresie realnego socjalizmu i transformacji ustrojowej (na przykładzie Krakowa)*. IGiPZ UJ, Kraków.
- Zborowski A., Gałka J., Śliwińska D., 2016, *Procesy suburbanizacji i peryurbanizacji: zagadnienia teoretyczne*, [w:] *Człowiek Społeczeństwo Przestrzeń*, t. 9, A. Zborowski (red.). Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Centrum Kultury Ekumenicznej: 157-177.
- Ziegler A., 2017, *Political Orientation, Environmental Values, and Climate Change Beliefs and Attitudes: An Empirical Cross Country Analysis*. *Energy Economics*, t. 63, wyd. C: 144-153.
- Ziegler R., 2017, *Social Innovation as a Collaborative Concept*. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 30(4): 388-405.
- Zieliński T. (red.), 1971, *Człowiek a środowisko geograficzne w Górnośląskim Okręgu Przemysłowym*. Dokumentacja Geograficzna, z. 3, Instytut Geografii PAN, Warszawa.
- Ziobrowski Z., Rębowska A., 2002, *Dylematy gospodarki przestrzennej. Od diagnozy do procedur*. Instytut Rozwoju Miast, Kraków.
- Zukin S., 2009, *Whose Culture? Whose City? Common Ground? Readings and Reflections on Public Space*, [https://doi.org/10.4324/9780203873960].
- Zuzañska-Żyśko E. K., 2016, *Procesy metropolizacji: teoria i praktyka*. Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- Zwierzchowska I., Mizgajski A., 2019, *Potencjał zielonej infrastruktury w dużych polskich miastach do świadczenia usług ekosystemowych*. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, (47): 21-36, [https://doi.org/10.14746/rprp.2019.47.03].

Strony internetowe

- [https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/ByYear.xsp?type=WDU].
- [https://bip.metropoliagzm.pl].
- [https://www.metropoliagdansk.pl/kim-jestesmy/].
- [https://metropoliagzm.pl/departamenty-i-biura/].

[<https://wspolnota.org.pl/news/gornoslasko-zaglebiowska-metropolia-nazwa-dluga-i-trudna-do-wymowienia>].

[https://strategia.metropoliagzm.pl/?page_id=255].

[<https://strategia.metropoliagzm.pl/?news=metropolia-oczami-mieszkanow-pierwsze-podsumowanie-wynikow-ankiet>].

[<https://www.rudaslaska.pl/metropolia-silesia/>].

[<https://www.nik.gov.pl/plik/id,27038,vp,29838.pdf>].

[https://metropoliagzm.pl/wp-content/uploads/2022/11/W_METROPOLII_gazeta_S-KLAD_2022_NR_11_WEB.pdf]. [<https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/metropolia-gornoslasko-zaglebiowska.html>].

[<https://www.teraz-srodowisko.pl/aktualnosci/NIK-GZM-kontrola-transport-12886.html>].

[<https://bip.metropoliagzm.pl/artykul/34552/127139/analiza-wieloktryterialna-przebiegu-velostrady>].

[<https://m.facebook.com/Slaska.Koalicja.Rowerowa/posts/1500200523679924/>].

[<https://www.wkatowicach.eu/informacje/w-drodze/Przetarg-na-velostrady-w-Metropolii.-Kolejny-krok-GZM-do-Metropolitalnej-Sieci-Tras-Rowerowych/idn:2662>].

[<https://www.portalsamorzadowy.pl/gospodarka-komunalna/problemy-ze-slaskim-rowerem-metropolitalnym-kolejne-odwolanie,440592.html>].

[<https://strategia.metropoliagzm.pl/>].

[<https://rowery.slaskie.pl/content/standardy-i-wytyczne-kszaltowania-infrastruktury-rowerowej>].